УДК 323.39:316.46:316.75](477)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.35.26>

ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Ігор Негулевський

*Національна академія державного управління при Президентові України,
Інститут публічного управління та адміністрування,
кафедра парламентаризму та політичного менеджменту
вул. Антона Цедіка, 20, 03057, м. Київ, Україна*

У статті розглянуто сутність поняття «політичне лідерство» як основу формування демократичного соціокультурного політичного простору в Україні. Охарактеризовано групу тенденцій трансформації політичного лідерства в сучасній Україні, а саме особистісну, структурну, соціальну.

Визначено, що тенденцією особистісної трансформації політичного лідерства є перехід від ідеократичного та харизматичного типів лідерства до етичного, який, на відміну від попередніх, характеризується відповідальною поведінкою політичних лідерів, визнанням ними пріоритетності демократичних цінностей, прав і свобод іншої людини. З'ясовано, що специфіка такої трансформації на сучасному етапі розвитку держави має ознаки коливального характеру, пов'язаного із зовнішніми (об'єктивними) і внутрішніми (суб'єктивними) чинниками, серед яких, відповідно, є специфіка перехідного періоду від соціалістичного до ринкового способу управління та низький рівень політичної культури лідерів політичних партій і держави.

Виявлено, що тенденцією структурної трансформації політичного лідерства є системні зміни у структурі політичного простору держави, зокрема у знаходженні способів формування політичної платформи політичних партій. Зазначено, що для такої трансформації необхідно посилити чинне законодавство України у сфері розвитку політичних партій як головних політичних інститутів держави, закріпивши в ньому вимоги до політичних лідерів на засадах демократичних цінностей.

Встановлено, що тенденцією соціальної трансформації політичного лідерства є розвиток громадянської та соціальної активності, прагнення до встановлення спільних цінностей і досягнення активної громадянської участі у справах держави та суспільства.

Визначено, що для такої трансформації необхідно встановити норми, що ґрунтуються на міжнародних стандартах якості і потребують відмови політичних лідерів від авторитарного стилю управління та переходу до демократичного.

В результаті визначення особистісної, структурної та соціальної трансформації політичного лідерства в сучасній Україні надано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у зазначеній сфері, уточнено поняття «етичне політичне лідерство», під яким ми розуміємо спосіб формування політичного простору, що ґрунтується на визнанні демократичних цінностей, нормативної поведінки та управління якістю, які суттєво впливають на інститути держави й суспільства.

Ключові слова: політичний лідер, політичне лідерство, трансформація політичного лідерства, тенденції трансформації.

Постановка проблеми. Соціокультурні чинники формування демократичного політичного простору в державі розглядаються нами як сучасна тенденція трансформації політичного лідерства в Україні, завдяки яким відбуваються глибинні особистісні, структурні та соціальні перетворення в політичному житті держави й суспільства. Від швидкого та повного вирішення першочергових завдань, спрямованих насамперед на трансформацію обов'язків, структури та комунікацій політичних партій як основних

суб'єктів політики, залежать реалізація стратегічних завдань модернізації держави, забезпечення соціального партнерства політичних інститутів держави з інститутами державної влади та громадянського суспільства, тому важливим є розкриття сучасних тенденцій трансформації політичного лідерства в Україні, яке має значний евристичний потенціал для визначення сутності та перспектив розвитку політичних інститутів.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питання політичного лідерства висвітлені у низці досліджень науковців. До їх числа належать праці українських учених, зокрема В. Бебика, В. Гошовської, М. Михальченка, А. Пахарєва, М. Рудича.

Важливими для нашого дослідження є праці зарубіжних учених, а саме Г. Файфа (про феномен політичного лідерства в контексті його зв'язку з демократичними політичними інститутами); Л. фон Мізеса (про політичне лідерство, яке забезпечується «кращими» представниками суспільства, які посідають вищі посади в державі); Е. Дюркгейма (про підвищення ролі політичних партій у політичному лідерстві і відповідне зміщення акцентів щодо політичного лідера); М. Дюверже (про постійне коливання між двома полюсами персоналізованого та інституціоналізованого керівництва політичними партіями, провідну роль партійних лідерів); Й. Шумпетера (про особистісні якості політичного лідера та їх вплив на формування політики держави); Р. Даля (про проблеми співвідношення діяльності політичного лідера та процесу політичної участі в демократичних політичних системах).

Не менш важливими є праці вчених, присвячені питанням політичної та політико-управлінської еліти, таких як Г. Ашин, О. Гаман-Голутвіна, В. Гошовська.

Незважаючи на достатню кількість досліджень у зазначеній сфері, питання про тенденції трансформації політичного лідерства в Україні окремо не вивчалися і у зв'язку з модернізацією держави, яка ще продовжується, не втрачають своєї актуальності.

Мега дослідження полягає в тому, щоб на основі проведеного теоретичного аналізу у сфері дослідження питань трансформації політичного лідерства в Україні визначити її тенденції та надати пропозиції з визнання етичного лідерства способом формування демократичного політичного простору на засадах соціокультурного підходу.

Виклад основного матеріалу. В Україні під час проведення системних реформ важливим постає питання політичного лідерства, під яким науковці розуміють «спосіб формування політичного простору, в якому лідерство визнається пріоритетною якістю особистості посадової особи керівника в державних і політичних інституціях»; «особливий вид та рівень політичної діяльності управлінської еліти, який поширюється в усі сфери людського життя» [1, с. 40].

Політичні лідери є представниками управлінської еліти і виступають головними суб'єктами трансформаційних змін, які відбуваються в державі та суспільстві. Це, як правило, керівники держави, політичних партій, урядів, парламентів, які визначають міжнародні стратегії, впливають на політику, економіку, соціальну сферу життя держави й суспільства.

Нами проаналізовано погляди деяких учених на визначення сутності поняття «політичне лідерство» (табл. 1).

Як видно з табл. 1, «політичне лідерство» є складним соціокультурним явищем, яке впливає на встановлення відносин між суспільством (народними масами) та їхніми «кращими» представниками, які, за висловом Макса Вебера, є «легітимними» не лише тому, «що наділені офіційними повноваженнями, але й тому, що мають особливі якості і є моральними авторитетами» [4, с. 145–150].

Таблиця 1

Сутність поняття «політичне лідерство»

Автор	Сутність поняття «політичне лідерство»
Г. Файф	Демократичне управління, в якому важливим є не те, що «правлять усі», а те, що правлять «найкращі».
Л. фон Мізес	Демократичне правління «кращих», здатних за рахунок власних особливих якостей набувати статусу політичного лідера.
Е. Дюркгейм	Інституціоналізація влади шляхом підвищення ролі політичних партій та зменшення впливу індивідуальних якостей їх лідерів.
М. Дюверже	Постійне коливання між двома полюсами персоналізованого та інституціоналізованого життя партії, що залежить від волі «рядових» її членів [2].
Дж. Локк	Політичне лідерство – це ефективне виконання відповідних делегованих державою функцій.

Джерело: авторська розробка на основі джерела [3]

М. Вебер запропонував систематизовану концепцію політичного лідерства в умовах функціонування держави і передбачив появу категорії професійних політиків.

Загалом розвиток політичного лідерства має давню історію від часів Геракліта (V ст. до н. е.). Як зазначають українські науковці, в усі історичні часи приділялось достатньо уваги формуванню політичних лідерів через їх виховання, обґрунтовувались засади діяльності «лідерів-опозиціонерів», розглядалась динаміка розгортання протиріч та парадоксів у державі, за результати якої рівною мірою несуть відповідальність і лідер, і пересічний громадянин тощо [4].

Вперше про управлінську еліту як можливого суб'єкта політичного лідерства висловився Томас Гоббс, назвавши її штучною особою, інституціоналізація якої визначена верховною владою. Ідеї Т. Гоббса були далі розвинуті Джоном Локком, у якого народ як суверен держави уповноважує лідера виконувати волю народу. Отже, політичне лідерство – це ефективне виконання відповідних делегованих державою функцій [4].

На теренах України формування сучасної української політичної думки відбувається під впливом історичної та політичної спадщини П. Орлика, М. Костомарова, М. Драгоманова, І. Франка, М. Грушевського, В. Липинського, В. Винниченка.

Проблема політичного лідерства управлінської еліти набула значимості одного з пріоритетів і для сучасної Української держави. Її актуальність визначається соціально-політичною ситуацією перехідного періоду в Україні, головною ознакою якого є характер та динаміка взаємовідносин у форматі «народ – влада». У результаті проведення сучасних революцій («Україна без Кучми», «революція на граніті», «Помаранчева революція», «Революція Гідності») якісно змінилось ставлення політичної еліти та політичних лідерів до народних мас; воно стало більше демократичним; більшого значення набули європейські цінності. Це підтверджують, зокрема, результати сучасних досліджень, у яких зазначено, що «серед більш освіченого покоління молоді «постматеріальний» компонент цінностей відповідає рівню економічно успішних країн Європи» [5], тому науковці вважають, що сприятливими чинниками проведення системних реформ у державі за умов припинення військового конфлікту можуть бути політичний рух держави до євроінтеграції; посилення національно-громадянської ідентичності в суспільстві; розвиток громадянської та соціальної активності, знаходження способів взаємодії між різними секторами громадянського суспільства та інститутами держави.

Ми доповнюємо зазначені чинники такими додатковими змінами, які розглядаємо як групу відповідних тенденцій трансформації політичного лідерства в Україні:

– зміни в поведінці політичних лідерів від ситуативної до відповідальної;
 – розвиток ціннісної орієнтації на засадах ідеологій демократичного спрямування;
 – забезпечення стандартних норм діяльності в усіх сферах публічного управління,
 що ґрунтуються на засадах міжнародних стандартів якості.

Обґрунтуємо зазначені тенденції.

На прикладі постійних змін ціннісних орієнтацій Президентів України продемонструємо тенденцію особистісної трансформації політичного лідерства як перехід від ідеократичного («орієнтованого на панівну ідеологію партії, церкви та інших соціальних інститутів, які продукують, розвиваються та захищають тоталітарний режим» [6, с. 330–331]) та харизматичного (орієнтованого на особливі якості особистості) типів лідерства до етичного, який, на відміну від попередніх, характеризується відповідальною (морально-етичною) поведінкою політичних лідерів, визнанням ними пріоритетності демократичних цінностей, прав і свобод іншої людини.

Науковці умовно поділили пострадянських політичних лідерів на два види, такі як лідери-прагматики і лідери-маріонетки [7, с. 68–75] (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристики особистісної трансформації політичного лідерства (1991–2014 рр.)

ПІБ	Стиль управління	Успіхи	Тип лідерства
Кравчук Л.М., перший український Президент (1991–1994 рр.)	Ліберально-демократичний	Утвердження України суверенним суб'єктом міжнародної спільноти	Ідеократичний, прагматичний (не мав підтримки професіоналів-сподвижників)
Кучма Л.Д., другий український Президент (1994–2004 рр.)	Авторитарний	Прийняття Конституції України	Ідеократичний, прагматичний (за підтримки представників радянського військово-промислового комплексу)
Ющенко В.А., третій український Президент (2004–2008 рр.)	Демократичний	Програмні положення не виконані	Ідеократичний, маріонетковий (за фінансової і політичної підтримки США та інших західних держав)
Янукович В.Ф., четвертий український Президент, який втратив статус Президента України (2008–2014 рр.)	Авторитарний	Програмні положення не виконані	Ідеократичний, маріонетковий (за фінансової і політичної підтримки Росії)

Джерело: авторська розробка на основі джерел [8; 9]

Як видно з табл. 2, тенденція особистісної трансформації політичного лідерства має напрям змін у типі лідерства від ідеократичного і прагматичного до ідеократичного і маріонеткового. Однак у першого Президента переважала радянська ідеологія; у другого – пострадянська/ринкова; у третього – ліберально-демократична; у четвертого – пострадянська/ринково-олігархічна. Маріонеткове ставлення третього і четвертого президентів нашої держави мали протилежні ціннісні вектори, відповідно, європейські та російські.

Таким чином, продемонстровані нами трансформаційні зміни в особистісних позиціях політичних лідерів України (1991–2014 рр.) мають коливальний характер, які продовжуються, на жаль, нині (табл. 3).

Таблиця 3

Характеристики особистісної трансформації політичного лідерства (2014 р. – сьогодні)

ПІБ	Стиль управління	Успіхи	Тип лідерства
Порошенко П.О., п'ятий український Президент (2014–2019 рр.)	Демократичний	Утвердження європейського вектору розвитку України	Харизматичний, прагматичний (за підтримки професіоналів-сподвижників)
Зеленський В.О., шостий український президент (2019 р. – сьогодні)	Ліберально-демократичний	Утвердження сталого розвитку України	Харизматичний, прагматичний (за підтримки ідеологічних сподвижників)

Джерело: авторська розробка

Як видно з табл. 3, тип лідерства в результаті особистісної трансформації політичних лідерів здобув нових форм, а саме харизматичності і прагматичності. Однак ці характеристики також є неоднаковими для кожного політичного лідера. Вони ґрунтуються на різних позиціях: перший – на підтримці професіоналів-сподвижників; другий – на підтримці ідеологічних сподвижників, що поки не забезпечує політичної стабільності в державі.

Вважаємо, що специфіка такої трансформації на сучасному етапі розвитку держави має ознаки коливального характеру, які пов'язані із зовнішніми (об'єктивними) і внутрішніми (суб'єктивними) чинниками, серед яких, відповідно, є «специфіка перехідного періоду від соціалістичного до ринкового способу управління та низький рівень політичної культури лідерів політичних партій і держав» [10].

Таким чином, тенденція особистісної трансформації політичного лідерства в Україні показує, що за останні тридцять років відбулися складні коливальні переходи від прагматичного до маріонеткового типів лідерства і знову до прагматичного, а також від ідеократичного до харизматичного, але, на жаль, не до етичного.

Отже, вважаємо, що на практиці у свідомості і політичних лідерів, і виборців має бути закріплена позиція прагматичного типу політичного лідерства як більш ефективного, яка має переважати у претендентів на керівні посади в державі чи політичних партіях, на основі яких формується державна влада. Також має відбутися перехід до етичного лідерства, який характеризується відповідальною (морально-етичною) поведінкою політичних лідерів, визнанням ними пріоритетності демократичних цінностей, прав і свобод іншої людини.

Щодо другої тенденції трансформації політичного лідерства (структурної), то зазначимо, що вона характеризується системними змінами у структурі політичного простору держави, зокрема у сфері зміни способу формування політичної платформи політичних партій від абстрактних та напівабстрактних партійних програм до чітких, прозорих, зрозумілих кожному члену партії і пересічним громадянам.

Вважаємо, що така трансформація обумовлена постійними змінами законодавства про політичну партію в Україні. У ході здійсненого нами аналізу чинного Закону України «Про політичні партії в Україні» [20] з'ясовано, що з 2001 р. до нього 26 разів вносилися зміни.

Помітною структурною тенденцією трансформації політичного лідерства ми визнаємо посилення уваги у чинному законі до статутної діяльності політичних партій. Це свідчить про тенденцію до її інституціоналізації, адже до цього часу, як стверджують науковці, «історико-культурна спадщина» в суспільній свідомості «задає» сильні бар'єри структурних трансформацій [11].

Нині ж Статут політичної партії визнається базовим у вирішенні практично всіх питань її життєдіяльності, і, головне, він затверджує програму партії, яка може бути змінена лише разом із ним (стаття 10).

Статутом політичної партії визначаються повноваження політичної партії, її обласних, міських, районних організацій та первинних осередків; порядок здійснення внутрішньопартійного фінансового аудиту; порядок прийняття рішення про обрання керівника; визначення кількісного та персонального складу керівних та контрольно-ревізійних органів обласної, міської, районної організації, первинного осередку політичної партії або іншого структурного утворення (стаття 8).

Однак, незважаючи на ці новели, чинний закон не встановлює вимоги до лідера політичної партії; відсутнє саме поняття «лідер»; не визначена процедура внесення змін до програми політичної партії.

У зв'язку з цим пропонуємо законодавчо врегулювати ці питання і розглянути сутність поняття «політичне лідерство» як спосіб формування політичного простору, що ґрунтується на визнанні демократичних цінностей, нормативній поведінці та управлінні якістю, які суттєво впливають на інститути держави й суспільства, забезпечуючи їх реформування й модернізацію.

Щодо соціальної тенденції трансформації політичного лідерства, то ми відносимо до неї наявну системну зміну у діяльності політичних лідерів та політичних партій на засадах міжнародних стандартів якості, зокрема ISO 9000 та еквівалентних їй ISO 9001:2015 – системи управління якістю, ISO 26000 – соціальна відповідальність, ISO/IEC 27001 – системи забезпечення інформаційної безпеки [12]. Це вплинуло на розвиток соціальної взаємодії в діяльності політичних інституцій, яка стає їх новою цінністю і сприяє формуванню довіри суспільства до політичних інститутів влади.

Тенденція до посилення позицій соціальної взаємодії політичних партій і політичних лідерів зумовлена, зокрема, використанням міжнародних стандартів якості, які передбачають таке:

- формування нових традицій у діяльності політичних інституцій (політичних партій, парламенту, уряду), таких як систематичне оприлюднення позитивного досвіду соціальної взаємодії;
- унормування прозорості системи винагород за результати соціальної взаємодії;
- руйнування старих правил і норм соціальної взаємодії як усередині політичної інституції, так і зовні, які ґрунтуються на домовленостях та встановленні нових, що ґрунтуються на юридичних угодах;
- запровадження системного моніторингу потреб та інтересів членів політичних інститутів і суспільства загалом;
- встановлення норм етичної відповідальної поведінки політичних лідерів у процесі соціальної взаємодії.

Вважаємо, що у доборі політичних лідерів мають бути враховані ці та інші показники соціальної взаємодії як усередині організації, так і зовні. Також мають бути враховані такі індекси:

- індекс соціального розвитку, за яким Україна, наприклад, у 2017 р. займала 64 сходинку серед 128 країн, увійшовши до групи країн із соціальним розвитком, вищим за середній; причиною такого стану є низькі індикатори доступу до вищої освіти, толерантності, якості навколишнього середовища; загалом темпи соціального розвитку у світі є невтішними, і дослідники стверджують, що вони не дають змогу досягти цілей ООН зі сталого розвитку до 2030 р. [13]; зазначений індекс формується на підставі показників,

які включають основні потреби людини, основи добробуту людини, можливості для розвитку людини;

– індекс соціального капіталу, який є ресурсом для формування та поширення нових, більш ефективних інститутів [14]; наприклад, такими інститутами стають нові «мережеві» політичні партії, інші громадянські об'єднання в Інтернеті; «як справедливо відзначив Коулмен, особливістю соціального капіталу є його «невловимість» порівняно з іншими формами капіталу; тоді як фінансовий капітал зосереджений на банківських рахунках, фізичний – на підприємствах, а людський виявляється в певних навичках і знаннях, набутих індивідом, то соціальний капітал притаманний соціальній структурі взаємодій; цей ресурс актор має постійно співвідносити зі своїм оточенням» [15, с. 123];

– індекс соціальної згуртованості та примирення [16], який включає такі індикатори, як дружні відносини із сусідами, соціальна ізоляція та відкритість до різних груп суспільства.

Ці та інші індекси дають можливість установити рівень довіри суспільства до політичних інститутів влади, основними детермінантами якої є прозорість, відкритість, зворотність зв'язку, перспективність взаємодії, довгостроковість відносин, раціональність, доцільність, вигідність відносин, емоційність зв'язку.

Як приклад зазначимо, що рівень довіри громадян до політичних лідерів традиційно виступає одним із основних індикаторів, за яким здійснюється моніторинг їхньої діяльності. Так, за останніми показниками, «рівень довіри до Президента України В. Зеленського був найвищим у вересні 2019 р. – тоді йому довіряли 79% громадян, не довіряли – лише 13,5%, у лютому 2020 р. – 51,5% і 41% відповідно; Верховній Раді України у вересні 2019 р. довіряли 57% опитаних, не довіряли – 25%, у лютому 2020 р. – 28% і 65% відповідно; Уряду у вересні 2019 р. довіряли 57% респондентів, не довіряли – 22%, у лютому 2020 р. – 28% і 64,5% відповідно» [17].

Вважаємо, що індекс соціальної взаємодії має також бути врахований під час проведення різних соціологічних досліджень щодо встановлення довіри до політичних інститутів держави. Це сприятиме більш чіткому визначенню функцій політичних лідерів, рівня розвитку громадянської та соціальної активності, спільних цінностей і досягнення активної громадянської участі у справах держави та суспільства, встановлення норм, що ґрунтуються на засадах міжнародних стандартів якості і потребують відмови політичних лідерів від авторитарного стилю управління та переходу до демократичного.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дослідження тенденцій трансформації політичного лідерства в сучасній Україні показало, що пріоритетними в діяльності політичних лідерів стають процеси перетворення складових частин політичного простору, таких як політична платформа, соціальне партнерство та функціональні обов'язки, в результаті чого відбуваються якісні зміни у стратегіях їх поведінки, цінностях та нормах діяльності [18].

Визначено, що тенденціями трансформації політичного лідерства в сучасній Україні є зміни у поведінці політичних лідерів – від ситуативної до відповідальної (тенденція особистісної трансформації); цінностях, які об'єднують громадян у політичних партіях – від радянських до демократичних, які мають чітко структуровані і функціональні Статuti (тенденція структурної трансформації); нормах діяльності – від ситуативних до стандартних, що ґрунтуються на засадах міжнародних стандартів якості (тенденція соціальної трансформації).

Визначені тенденції трансформації політичного лідерства спрямовані на розвиток соціокультурних чинників формування демократичного політичного простору в Україні на засадах соціокультурного підходу, який характеризується системою цінностей, які впли-

вають на політичні інститути держави. Зазначено, що покоління, народжене у часи незалежності, більше схиляється до демократичних нематеріальних цінностей, ніж попередні покоління, у яких переважають цінності матеріальні. Це дає надію на те, що політичне лідерство трансформується у загальнонаціональну цінність в Україні і, як наслідок, сприятиме забезпеченню завершення системних реформ у державі.

Список використаної літератури

1. Політичне лідерство : навчальний посібник / за заг. ред. В. Гошовської, Л. Пашко. Київ : НАДУ, 2013. 300 с.
2. Дюверже М. Политические партии. Москва, 2000. 232 с.
3. Юрченко І. Феномен політичного лідерства. *Політичний менеджмент*. 2004. № 1. С. 63–73. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/urchenko_fenomen.pdf.
4. Елітознавство : підручник / за заг. ред. В. Гошовської. Київ : НАДУ, 2013. 268 с.
5. Тенденції структурної трансформації українського суспільства в контексті глобалізації та європейської інтеграції. URL: https://sociology.knu.ua/sites/default/files/newsfiles/tema_zvit_2015.pdf.
6. Політологія : навчальний посібник для вузів / упоряд. та ред. М. Сазонова. Харків : Фоліо, 1998. С. 330–331.
7. Пахарєв А. Політичне лідерство в умовах трансформації пострадянських владних режимів. *Політичний менеджмент*. 2011. № 5. С. 68–75. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/paharev_politychne.pdf.
8. Пахарєв А. Пострадянські політичні режими: між авторитаризмом і демократією. *Політичний менеджмент*. 2010. Спецвипуск. С. 13–22.
9. Політика в особах. Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти : монографія / за заг. ред. Ф. Рудича. Київ : Парламентське видавництво, 2008. 352 с.
10. Пахарєв А. Політичне лідерство в умовах трансформації пострадянських владних режимів. *Політичний менеджмент*. 2011. № 5. С. 68–75. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/paharev_politychne.pdf.
11. Тенденції структурної трансформації українського суспільства в контексті глобалізації та європейської інтеграції. URL: https://sociology.knu.ua/sites/default/files/newsfiles/tema_zvit_2015.pdf.
12. Норми і стандарти якості. URL: https://pidru4niki.com/74440/ekonomika/normi_standarti_yakosti.
13. Індекс соціального розвитку 2017. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/research/social-progress-index-2017.html>.
14. Алексеєнко Д. Кількісні аспекти виміру соціального капіталу. *Економічний вісник*. 2017. № 4. С. 31–38. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2017/4/EV20174_031-038.pdf.
15. Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий. *Общественные науки и современность*. 2001. № 3. С. 121–139.
16. Індекс соціальної згуртованості і примирення ООН для східної України. Соціальна згуртованість і почуття співпричетності. URL: https://scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/13/SocialConnectednessAndBelonging_UKR.pdf.
17. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (лютий 2020 р., соціологія). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-instytutiv-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-liutyi-2020r>.

18. Негулевський І. Трансформація політичного лідерства в сучасній Україні: сутність та чинники впливу. *Практична політологія: тенденції і перспективи* : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 17 березня 2021 р.) / за заг. ред. В. Гошовської. Київ : НАДУ, 2021. С. 60–64.

TRENDS OF TRANSFORMATION OF POLITICAL LEADERSHIP IN MODERN UKRAINE

Igor Negulevsky

*National Academy of Public Administration under the President of Ukraine,
Institute of Public Administration,
Department of Parliamentarism and Political Management
Anton Tsedik str., 20, 03057, Kyiv, Ukraine*

The article considers the essence of the concept of “political leadership” as a basis for the formation of a democratic socio-cultural political space in Ukraine. The group of tendencies of transformation of political leadership in modern Ukraine is characterized – personal, structural, social.

It is determined that the trend of personal transformation of political leadership is the transition from ideocratic and charismatic types of leadership to ethical, which, unlike the previous ones, characterized by responsible behavior of political leaders, their recognition of the priority of democratic values, rights and freedoms of another person. The specifics of such a transformation have been clarified at the present stage of development of the state has signs of oscillatory nature, related to external (objective) and internal (subjective) factors, among which, respectively, the specifics of the transition period from socialist to market management and the low level of political culture of political party and state leaders.

It is revealed that the tendency of structural transformation of political leadership is systemic changes in the structure of the political space of the state, in particular in finding ways to form a political platform for political parties.

It is determined that for such a transformation it is necessary to strengthen the legislation of Ukraine in the field of development of political parties as the main political institutions of the state, enshrining in it the requirements for political leaders on the basis of democratic values.

It is established that the trend of social transformation of political leadership is the development of civic and social activity, the desire to establish common values and achieving active civic participation in the affairs of the state and society.

It is noted that for such a transformation it is necessary to establish norms based on international quality standards and require the refusal of political leaders from an authoritarian style of government and a transition to democracy.

As a result of determining the personal, structural and social transformation of political leadership in modern Ukraine suggestions for improving the current legislation in this area, the concept of ethical political leadership has been clarified, by which we mean the way of forming the political space, based on the recognition of democratic values, normative behavior and quality management, which significantly affect the institutions of the state and society.

Key words: political leader, political leadership, transformation of political leadership, transformation trends.